

INGLIZ VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA IJTIMOIIY ADOLAT MASALALARI

Bozorova Ruxshona Komiljon qizi

E-mail: ruxshonarahimjanova@gmail.com

IF-203 guruh talabasi

Oriental Universiteti, Toshkent

Gulamjanova K.F.

Oriental Universiteti kata o‘qituvchisi

komila91@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek adabiyotida ijtimoiy adolat masalalarining badiiy talqini tahlil qilinadi. Jamiyatdagi tengsizlik, kambag‘allik, sinfiy tafovut, inson huquqlari va ayollar erkinligi kabi muammolarning adabiyotda aks etishi yoritiladi. Ingliz adabiyotidan Charles Dickens va Charlotte Brontë, o‘zbek adabiyotidan Abdulla Qodiriy hamda Cho‘lpon asarlari misolida ijtimoiy adolat g‘oyalari ko‘rib chiqiladi.

Adabiyot jamiyat hayotining muhim ko‘zgusi bo‘lib, unda insonlarning ijtimoiy mavqei, turmush tarzi, huquqlari va jamiyatdagi o‘rni o‘z aksini topadi. Ayniqsa ijtimoiy adolat masalasi har bir davr adabiyotida muhim mavzulardan biri sifatida namoyon bo‘lgan. Ijtimoiy adolat deganda jamiyatda insonlarning teng huquqli bo‘lishi, imkoniyatlar tengligi va adolatli munosabatlar tushuniladi.

Ingliz adabiyotida ijtimoiy adolat masalalari asosan sanoat inqilobi davrida keskinlashgan. Jamiyatdagi boy va kambag‘al qatlamlar o‘rtasidagi tafovut, bolalar mehnati va kambag‘allik ko‘plab yozuvchilar diqqat markazida bo‘lgan. Bu borada Charles Dickens ijodi alohida ahamiyatga ega. Uning “Oliver Twist” asarida yetim bolalarning og‘ir hayoti, jamiyatdagi befarqlik va adolatsizlik tasvirlangan. Asarda

kambagʻallik sharoitida yashovchi insonlarning jamiyat tomonidan yetarlicha qoʻllab-quvvatlanmasligi tanqid qilinadi.

Dickens oʻz asarlari orqali insonparvarlik, rahm-shafqat va adolat tamoyillarini targʻib qiladi. Uning fikricha, jamiyatning haqiqiy taraqqiyoti zaif qatlam manfaatlarini himoya qilish bilan belgilanadi. Bu jihat ingliz adabiyotida ijtimoiy adolat masalasining markaziy oʻrinda turishini koʻrsatadi.

Charlotte Brontëning “Jane Eyre” asarida esa gender tengsizligi va ayollar erkinligi masalalari yoritilgan. Asar qahramoni Jane Eyre ayolning mustaqil shaxs sifatida shakllanishi, oʻz huquqlari uchun kurashi va jamiyatda teng oʻrin egallashini ifodalaydi. Bu asar ijtimoiy adolat tushunchasining faqat iqtisodiy emas, balki shaxsiy erkinlik bilan ham chambarchas bogʻliqligini koʻrsatadi.

Oʻzbek adabiyotida ijtimoiy adolat masalalari ayniqsa jadid adabiyoti davrida yorqin namoyon boʻlgan. Jadid adiblari xalqni ilm-maʼrifatga chaqirib, mustamlakachilik va ijtimoiy tengsizlikka qarshi kurashganlar. Bu borada Abdulla Qodiriyning “Oʻtkan kunlar” romani muhim oʻrin tutadi. Asarda eski tuzumdagi ijtimoiy adolatsizlik, siyosiy beqarorlik va shaxs erkinligining cheklanishi keng yoritilgan.

Qodiriy jamiyat taraqqiyoti uchun maʼrifat, adolat va zamonaviy fikrlash zarurligini taʼkidlaydi. Uning qahramonlari eski qarashlar va yangicha tafakkur oʻrtasidagi kurashni ifodalaydi. Bu orqali adib ijtimoiy adolatning jamiyat taraqqiyotidagi rolini ochib beradi.

Choʻlpon ijodida ham ijtimoiy adolat masalasi muhim oʻrin egallaydi. “Kecha va kunduz” asarida inson erkinligi, ayollar taqdiri va milliy uygʻonish masalalari yoritilgan. Ayniqsa ayollarning jamiyatdagi oʻrni va huquqlari bilan bogʻliq muammolar adib tomonidan chuqur tahlil qilingan.

Ingliz va oʻzbek adabiyotini qiyosiy tahlil qilish shuni koʻrsatadiki, har ikki adabiyotda ijtimoiy adolat markaziy mavzulardan biridir. Ingliz adabiyotida sinfiy tengsizlik va iqtisodiy muammolar koʻproq yoritilgan boʻlsa, oʻzbek adabiyotida milliy

ozodlik, ma'rifat va ayollar huquqlari masalalari asosiy o'rinda turadi. Shunga qaramay, ikkala adabiyot ham inson qadr-qimmati, erkinlik va tenglik g'oyalarini ilgari suradi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek adabiyotida ijtimoiy adolat masalalari muhim badiiy va falsafiy mavzu hisoblanadi. Adiblar o'z asarlari orqali jamiyatdagi muammolarni ochib berib, adolatli jamiyat qurish g'oyasini targ'ib qilganlar. Bugungi kunda ham bu asarlar insoniyat uchun muhim ma'naviy manba bo'lib qolmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Dickens C. Oliver Twist. – London: Penguin Books, 2003.
2. Brontë C. Jane Eyre. – London: Oxford University Press, 2008.
3. Qodiriy A. O'tkan kunlar. – Toshkent: G'afur G'ulom, 2019.
4. Cho'lpon. Kecha va kunduz. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
5. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.